

Jerzy Adamczyk

Instytucja prefekta szkolnego w diecezjalnym ustawodawstwie synodalnym w Polsce w latach 1983-2005

Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 13,
335-348

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. Jerzy Adamczyk

INSTYTUCJA PREFEKTA SZKOLNEGO W DIECEZJALNYM USTAWODAWSTWIE SYNODALNYM W POLSCE W LATACH 1983-2005

Wstęp

Z woli Chrystusa formacja chrześcijańska dokonuje się poprzez głoszenie Słowa Bożego i celebrację sakramentów. Jedną z uprzywilejowanych form posługi słowa w Kościele jest katechizacja. Nie ulega wątpliwości, że w procesie katechetycznym zasadniczą rolę pełni katecheta. „Najszlachetniejsze bowiem przymioty ludzkie i chrześcijańskie katechety bardziej gwarantują owocność katechezy, aniżeli wyszukane metody (...). Większą wagę trzeba przywiązywać do pracy katechety, niż do doboru tekstów czy innych pomocy”¹. Kodeks Prawa Kanonicznego przypomina, że „troska o katechezę, pod kierownictwem prawowitej władzy kościelnej, należy do wszystkich członków Kościoła, w części każdemu właściwej” (kan. 774 § 1). Choć istnieje powszechna odpowiedzialność za dzieło katechizacji, to zasadniczą rolę w tej posłudze pełnią duszpasterze, których „własnym i poważnym obowiązkiem (...) jest troska o katechizację ludu chrześcijańskiego, ażeby wiara wiernych przez przyjmowanie nauki i doświadczenie życia chrześcijańskiego stawała się żywa, wyraźna i czynna” (kan. 773, por. kan. 757, 776). Wśród duszpasterzy szczególne zadania katechetyczne podejmują księża prefekci. Nie ulega wątpliwości, że dzisiejsza sytuacja katechezy w szkole

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna. Directorium Catechisticum Generale. Ad normam decreti* (11 kwietnia 1971), AAS 64 (1972) nr 71, s. 97-176, tekst polski: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. Kubik, cz. I, Warszawa 1985, s. 31-47.

i w parafii domaga się przywrócenia w jakiejś mierze instytucji prefekta, mającej w Polsce bogatą tradycję².

Tę potrzebę dostrzegają diecezjalni ustawodawcy synodalni, wydając szereg przepisów, regulujących kwestię prefekta pracującego w szkole i w wyznaczonej parafii.

Przedmiotem niniejszego artykułu będzie instytucja prefekta, jaka jawi się w świetle diecezjalnego ustawodawstwa synodalnego w Polsce w latach 1983-2005. Podda się analizie przepisy tam zawarte, w których można ustalić takie problemy, jak: pojęcie prefekta, jego obowiązki oraz prawa.

1. Pojęcie, kwalifikacje, zatrudnianie i zwalnianie prefekta

Gdy idzie o pojęcie prefekta, to niektóre księgi synodalne podają jego określenie. Najszerze z nich zamieszcza Synod Przemyski, którego nazywa katechetą stałym: „przez katechetę stałego w Archidiecezji Przemyskiej rozumie się kapłana oddelegowanego przez biskupa diecezjalnego do pełnienia funkcji nauczyciela, wychowawcy i świadka Chrystusa, który w imieniu Kościoła głosi Ewangelię w określonej szkole”³. Podobnie Synod Rzeszowski przez katechetę stałego rozumie kapłana, o przynajmniej 4/5 letnim stażu kapłańskim, oddelegowanego przez biskupa diecezjalnego do konkretnej szkoły gimnazjalnej lub ponadgimnazjalnej do pracy o charakterze katechetyczno-pastoralnym⁴. Synod Łódzki podkreśla, że „prefekci stanowią grupę kapłanów, którym Arcybiskup zleca przede wszystkim katechizację w szkołach średnich oraz organizowanie duszpasterstwa młodzieży na terenie szkoły i parafii”⁵. Natomiast prawodawca gdański przypomina, że pre-

² Zob. P. Tomasik, *Katecheza a szkolne lekcje religii*, „Homo Dei”, 69 (1999) nr 1, s. 74. Na temat instytucji prefekta w przeszłości zob. R. Czekalski, *Koła Księży Prefektów w II Rzeczypospolitej*, „Miesięcznik Pastorski Płocki”, 81 (1996) nr 11, s. 566-575; D. Krześniak-Firlej, *Księża Prefekci szkół powszechnych Diecezji Kieleckiej 1918-1939*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”, 76 (2000) nr 3, s. 301-330.

³ *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000, Statuty i aneksy*, Przemysł 2000, (dalej: *Synod Przemyski*), *Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 3, s. 379; por. *Aby byli jedno, Drugi synod Diecezji Sandomierskiej, Dekrety i Instrukcje*, Sandomierz 1999, (dalej: *II Synod Sandomierski*), st. 146, s. 198.

⁴ Por. *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej*, Rzeszów 2004, (dalej: *Synod Rzeszowski*) *Statut „katechety stałego”*, nr 1, s. 315.

⁵ *III Synod Archidiecezji Łódzkiej*, Łódź 1999, (dalej: *III Synod Łódzki*), art. 108, s. 42; por. także, *Aneksy, Instrukcja o katechizacji*, p. 15, s. 114-115.

fekt to kapłan skierowany przez biskupa diecezjalnego do wyłącznej pracy katechetycznej⁶.

Zgromadzenia synodalne akcentują następnie potrzebę powoływania prefektów szkolnych⁷. Synod Rzeszowski postanawia: „kapłani mogą ubiegać się o funkcję stałego katechety określoną w Statucie katechety stałego”⁸, a Synod Przemyski: „oprócz wikariuszy parafialnych mogą być ustanowieni w parafiach katecheci, którzy cieszą się w parafiach większą stabilnością. Powierza się im, na odmiennych zasadach, troskę duszpasterską wobec wyznaczonej szkoły”⁹. Podobnie I Synod Białostocki: „wzorem lat międzywojennych istnieje w Archidiecezji możliwość powołania do życia instytucji Księży Katechetów, zwłaszcza pracujących w szkołach średnich. Księża ci, mający odpowiednie kwalifikacje i cechy charakteru, spełnialiby pożyteczną rolę w środowisku szkolnym”¹⁰, jak również Synod Drohiczyński: „do katechizacji młodzieży w szkołach ponadpodstawowych winni być posyłani w pierwszej kolejności księża. Zaleca się, ażeby katechizację młodzieży prowadził w takiej szkole, o ile to jest możliwe, przez większą ilość lat ten sam kapłan, gdyż wtedy będzie mógł nawiązać owocniejszy kontakt, lepiej poznać problemy młodzieży i skuteczniej oddziaływać wychowawczo. Dla każdej szkoły średniej w diecezji winien być mianowany prefekt, a jeżeli szkoła ma więcej niż 15 klas, prefekt nie powinien być jednocześnie wikariuszem ani proboszczem”¹¹. Także inni prawodawcy widzą potrzebę instytucji prefekta¹².

IV Synod Archidiecezji Warszawskiej domaga się ustanowienia prefektów w szkołach katolickich i zaleca powoływanie ich w innych szko-

⁶ Por. *III Synod Gdański. Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia*, t. I, Statuty, Gdańsk 2001, (dalej: *III Synod Gdański*), t. I, st. 533, s. 254.

⁷ Por. P. Tomasiak, s. 74; por. W. Góralski, G. Ostrowski, *Organizacja katechizacji w świetle uchwał polskich synodów diecezjalnych po roku 1983*, „Prawo Kanoniczne”, 44 (2001) nr 3-4, s. 107-108; por. M. Szkudło, *Problem stałego katechety*, „Wiadomości Diecezjalne”, 59 (1991) nr 7, s. 240-241.

⁸ *Synod Rzeszowski*, st. 139, s. 89.

⁹ *Synod Przemyski*, st. 210, § 1, s. 72, tamże Aneks 41. *Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 1, nr 1-2, art. 2, s. 379; por. W. Góralski, G. Ostrowski, dz. cyt., s. 108.

¹⁰ *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, Białystok 2000, (dalej: *Synod Białostocki*), st. 186, s. 62.

¹¹ *I Synod Diecezji Drohiczyńskiej. Statuty. Dokumenty wykonawcze*, Drohiczyń 1997, (dalej: *Synod Drohiczyński*), st. 23, s. 40.

¹² Zob. *II Synod Sandomierski*, st. 146, s. 198; *Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej 1996-2001*, Zamość 2001, (odtąd: *Synod Zamojsko-Lubaczowski*), st. 118, s. 97; zob. P. Tomasiak, dz. cyt., s. 74.

łach¹³. Takie samo żądanie wysuwa III Synod Gnieźnieński jednocześnie dodając, że „gdy dyrektorem szkoły jest duchowny stanowisko prefekta powinno być powierzone innemu kapłanowi”¹⁴. Natomiast Synod Archidiecezji Wrocławskiej zakończony w rok po powrocie katechizacji do szkoły przypomina: „zanim zostanie opracowany i utworzony odpowiedni status prefekta szkół średnich, jako stałego wychowawcy młodzieży, należy zadbać o właściwą obsadę stanowiska katechety w każdej szkole ponadpodstawowej, kierując tam zawsze osoby kompetentne, odpowiednio uzdolnione pedagogicznie i pragnące pracować z młodzieżą”¹⁵.

Z kolei wskazuje się przymioty i kwalifikacje, jakie powinien posiadać kapłan, by móc piastować urząd prefekta¹⁶. Według prawodawcy rzeszowskiego kandydat na prefekta powinien mieć przynajmniej 4/5 letni staż kapłański¹⁷, natomiast według Synodu Przemyskiego ma być to kapłan odznaczający się przymiotami naturalnymi, duchowymi i formalnymi, posiadający żywą i mocną wiarę przejawiającą się w świadectwie życia oraz w świadomości wielkości misji zleconej przez Kościół, kochający dzieci i młodzież, interesujący się ich światem, dzielący ich troski i radości. Odznaczający się łatwością kontaktu, autentyzmem, bezinteresownością, optymizmem itp., posiadający talent pedagogiczny, minimum pięcioletni staż pracy pedagogicznej i wykształcenie wyższe magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym, legitymujący się wyróżniającą oceną swej pracy katechetycznej, potwierdzonej przez diecezjalnego wizytatora nauki religii, mający dobrze zorganizowany warsztat pracy, interesujący się literaturą popularnonaukową z zakresu pedagogiki, psychologii i katechetyki, znający cele i zadania katechezy, programy nauczania w szkołach wszystkich typów, podręczniki dla ucznia i katechety, umiejący prowadzić zajęcia katechetyczne różnymi metodami, cieszący się pozytywną opinią wystawioną przez komisję Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej na podstawie analizy dokumentów, oceny warsztatu pracy, osiągnięć pedagogicznych i zaangażowania pastoral-

¹³ Zob. *IV Synod Archidiecezji Warszawskiej*, Warszawa 2003, (dalej: *IV Synod Warszawski*), st. 88, s. 42; por. kan. 805; por. J. Hendriks, *L'insegnamento e la normativa della Chiesa sulla scuola cattolica*, „Quaderni di diritto ecclesiale”, 13 (2000) nr 4, s. 356.

¹⁴ *III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej z okazji Millenium jej powstania*, Gniezno 2001, (dalej: *III Synod Gnieźnieński*), st. 116, s. 122.

¹⁵ *Synod Archidiecezji Wrocławskiej 1985-1991*, Wrocław 1995, (dalej: *Synod Wrocławski*) *Aneksy, Instrukcja synodalna, Katechizacja w Archidiecezji Wrocławskiej*, p. 11, s. 441-442.

¹⁶ Por. kan. 780, 804 § 2.

¹⁷ Por. *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 1, s. 315.

nego, posiadający pozytywny wynik rozmowy kwalifikacyjnej¹⁸. W omawianej kwestii I Synod Diecezji Drohiczyńskiej zarządza: „prefektem może być mianowany kapłan o przynajmniej 5-letnim doświadczeniu duszpasterskim, odznaczający się gorliwością w pracy z młodzieżą oraz posiadający przynajmniej magisterium”¹⁹. Także inni prawodawcy określają podobne kwalifikacje kandydujących na urząd katechety szkolnego²⁰.

Uchwały synodalne regulują następnie zagadnienie mianowania prefektów szkolnych. Według Synodu Przemyskiego „biskup diecezjalny na wniosek Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej w Przemyślu powołuje katechetę stałego i kieruje do posługi słowa w określonej szkole”. Należy dodać, że prefekt jest powoływany na swoją osobistą prośbę²¹. Również inni ustawodawcy wskazują na biskupa diecezjalnego, jako kompetentnego do nominowania niektórych kapłanów na prefektów²².

Interesującą normę w sprawie okresu i kadencyjności urzędu prefekta posiada edycja rzeszowska. Czytamy tam: „katechetura jest kadencyjna (5 lat). Funkcję katechety stałego można sprawować przez kilka kadencji”²³.

Prawodawca przemyski podaje także sposoby zwalniania wspomnianych duszpasterzy: „katecheta stały może być odwołany z pełnionej funkcji przez biskupa diecezjalnego lub sam zrezygnować i przejść do innej pracy duszpasterskiej”²⁴, natomiast ustawodawca rzeszowski postanawia: „po skończonej kadencji katecheta stały może sam ubiegać się o inny urząd (np.: wikarego, proboszcza, itp.), ale może też zostać w dowolnym czasie odwo-

¹⁸ Zob. *Synod Przemyski Aneks 41. Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 2, s. 379-380.

¹⁹ *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40.

²⁰ Zob. *Synod Wrocławski, Aneksy, Instrukcja synodalna, Katechizacja w Archidiecezji Wrocławskiej*, p. 11, s. 441-442; *III Synod Gnieźnieński, Załącznik 2, Statut Archidiecezjalnego Studium Pastoralnego dla Kapłanów*, p. 9, s. 259; por. kan. 804 § 2 KPK.

²¹ Zob. *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 3, s. 380; por. *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, p. 1, s. 131; por. kan. 805 KPK.

²² Zob. *III Synod Łódzki*, art. 108, s. 42; *III Synod Gdański*, t. I, st. 533, s. 254; *IV Synod Warszawski*, st. 154, s. 54; *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 1, s. 315. Warto zauważyć, że w myśl kan. 805 „w odniesieniu do własnej diecezji ordynariusz miejsca ma prawo mianowania lub zatwierdzania nauczycieli religii oraz usuwania lub żądania usunięcia, ilekroć wymaga tego dobro religii lub obyczajów”. Odnośnie mianowania prefekta ustawodawcy mówią o biskupie diecezjalnym, jako wyłącznie uprawnionym do jego mianowania.

²³ *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 2, s. 315.

²⁴ *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 7, s. 382; por. kan. 805 KPK.

łany ze stanowiska (lub przeniesiony) z ważnych przyczyn (np. jeśli nie sprawdza się na tym stanowisku albo w danym miejscu)²⁵.

2. Obowiązki prefekta

Powierzenie przez biskupa diecezjalnego zdalnemu kapłanowi urzędu prefekta pociąga za sobą liczne obowiązki wynikające z tego zadania. Stąd prawodawcy synodalni stosunkowo obszernie i szczegółowo formalizują obowiązki wspomnianych duszpasterzy zarówno w szkole, jak i w parafii.

Gdy idzie o powinności prefekta w szkole to według Synodu Przemyskiego katecheta stały, jako duszpasterz powierzonej mu szkoły, ma obowiązek troszczyć się o formację duchową uczniów, nauczycieli i innych pracowników szkoły, a w pewnej mierze również rodziców katechizowanych, koordynować pracę wszystkich katechetów pracujących w danej szkole, troszczyć się o rozwój biblioteczki religijnej w szkole itp., opracowywać roczny plan katechetyczny i duszpasterski szkoły i składać go do końca października każdego roku szkolnego w Wydziale Nauki Katolickiej; opracowywać również rozkład materiału katechetycznego zgodnie z programem katechetycznym zatwierdzonym przez Konferencję Episkopatu Polski, ściśle współpracować z rodzicami katechizowanych - organizując dla nich spotkania poświęcone zagadnieniom wychowawczym, jak również w jakiejś formie katechezę dla dorosłych, integrować życie szkoły z duszpasterstwem parafialnym oraz podstawowe środowiska wychowawcze (rodzinę, szkołę, Kościół), rzetelnie realizować podstawowe funkcje szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą. Winien także kierować się dobrem uczniów, wychowywać uczniów w duchu miłości Boga, Ojczyzny, poszanowania godności własnej i innych, realizować program katechetyczny, współpracować z nadzorem pedagogicznym, zachowywać tajemnicę służbową, systematycznie oceniać osiągnięcia i zachowania uczniów oraz kontrolować zeszyty, brać udział w radach pedagogicznych, w różnych formach doskonalenia zawodowego, zdobywać stopnie specjalizacji z nauki religii. Ponoś on również odpowiedzialność służbową przed dyrektorem szkoły²⁶.

Natomiast I Synod Diecezji Drohiczyńskiej zarządza, że do prefekta należeć powinno katechizowanie w szkole w pełnym wymiarze etatowym,

²⁵ *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 3, s. 315. KPK z 1983 r. postanawia, że „w odniesieniu do własnej diecezji ordynariusz miejsca ma prawo usuwania lub żądania usunięcia nauczycieli religii, ilekroć wymaga tego dobro religii lub obyczajów (por. kan. 805).

²⁶ Zob. *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, s. 380-382; por. W. Góralski, *Synod Archidiecezji Przemyskiej (1995-2000)*, „Prawo Kanoniczne”, 43 (2000) nr 3-4, s. 75-76; zob. M. Szkudło, dz. cyt., s. 242.

czyli łącznie 20 godzin w wymiarze tygodniowym. Jeśli to możliwe, prefekt winien być zatrudniony na etacie szkolnym²⁷. Wspomniany katecheta ma także udzielać się w katolickich organizacjach młodzieżowych i dziecięcych oraz pracować z grupami młodzieży istniejącymi w środowisku szkolnym²⁸.

Także uchwały synodalne łódzkie zlecają prefektom organizowanie duszpasterstwa młodzieży na terenie szkoły²⁹, jak również organizowanie „pielgrzymek szkolnych, skupień nauczycieli i młodzieży”³⁰, natomiast III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej zobowiązuje prefekta szkoły katolickiej do nauczania religii, ale i wypełniania innych posług pastoralnych związanych z programem wychowawczym szkoły, w tym również duszpasterstwa rodziców i kadry pedagogicznej³¹.

Zgodnie ze *Statusem księdza prefekta-rezydenta w parafii* IV Synodu Warszawskiego prefekt ma obowiązek uczyć w szkole, organizować katechezę szkolną i życie duszpasterskie w swojej szkole we współpracy z innymi zatrudnionymi katechetami³².

Wreszcie szereg obowiązków katechety stałego wylicza księga Synodu Rzeszowskiego. Czytamy tam: „do głównych obowiązków katechetyczno-pastoralnych katechety stałego należy: kierowanie sprawami katechetycznymi w szkole w porozumieniu z proboszczem parafii, na terenie której mieści się szkoła, przewodniczenie «szkolnemu zespołowi katechetycznemu» (w przypadku, gdy w szkole pracuje kilku katechetów stałych przewodniczącym zespołu jest ten, który dłużej uczy w tejże szkole), organizowanie duszpasterstwa w gronie pedagogicznym oraz w środowisku pracowników administracyjnych szkoły, branie czynnego udziału w radach pedagogicznych i konferencjach, organizowanie prelekcji, rekolekcji, pielgrzymek, wypraw i wycieczek formacyjnych dla młodzieży i nauczycieli, szerzenie wśród młodzieży ducha pobożności oraz wiedzy religijnej przez tworzenie szkolnych kółek i stowarzyszeń religijnych (np. KSM, Caritas, Koła Misyjne, grupy modlitewne, itd.) oraz organizowanie olimpiad, konkursów wiedzy religijnej, itd.”³³

²⁷ Por. *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40.

²⁸ Zob. tamże, st. 23, s. 41.

²⁹ Por. *III Synod Łódzki*, art. 108, s. 42.

³⁰ Tamże, *Aneksy, Instrukcja o katechizacji*, p. 15, s. 114-115; zob. M. Szkudło, dz. cyt., s. 242.

³¹ Por. *III Synod Gnieźnieński*, st. 116, s. 122.

³² Por. *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, nr 1-2, s. 131.

³³ Por. *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 5, s. 315; por. *Synod Zamojsko-Lubaczowski*, st. 118, s. 97.

Ważnym rysem ustawodawstwa synodalnego w kwestii instytucji prefekta szkolnego, jest również sformalizowanie jego obowiązków w parafii³⁴.

Gdy chodzi o te powinności to I Synod Archidiecezji Białostockiej postanawia, iż prefekt ma obowiązek wspierać proboszcza w koordynacji prac duszpasterskich wśród nauczycieli w parafii³⁵. Na szereg obowiązków prefekta w parafii, w której rezyduje, wskazuje Synod Przemyski. Tak więc katecheta stały winien organizować Msze św. i nabożeństwa szkolne, zachęcać katechizowanych do comiesięcznej spowiedzi (szczególnie pierwszopiątkowej) oraz organizować ją w porozumieniu i przy pomocy miejscowego proboszcza, prowadzić formację młodzieży w ramach ruchów i stowarzyszeń katolickich, organizować w porozumieniu i przy pomocy miejscowego proboszcza szkolne rekolekcje wielkopostne oraz dni skupienia, rekolekcje „zamknięte” dla maturzystów, kandydatów do sakramentu bierzmowania i innych grup klasowych, organizować pielgrzymki, wakacyjne obozy dla katechizowanych, troszczyć się o czytelniczość prasy religijnej³⁶.

Natomiast I Synod Drohiczyński poleca: do prefekta należy „prowadzenie w pomieszczeniach parafialnych duszpasterstwa młodzieży szkolnej i grona pedagogicznego. Prefekt szkoły ma obowiązek zamieszkania przy jednej z parafii i prowadzenia w tejże parafii Mszy świętej szkolnej i młodzieżowej. Jest też obowiązany do pracy z zespołami młodzieżowymi oraz prowadzenia duszpasterstwa nauczycieli. Ma także obowiązek prowadzenia w czasie wakacji duszpasterstwa dla grup i zespołów duszpasterskich. Prefekt, który nie jest proboszczem ani wikariuszem, podlega Dyrektorowi Wydziału Nauki Katolickiej w Kurii Biskupiej, a w kwestiach organizacji duszpasterstwa na terenie parafii – miejscowemu proboszczowi. Kilka razy w roku winny odbywać się spotkania księży prefektów z całej diecezji w celu wymiany doświadczeń i uzgodnienia metod pracy duszpasterskiej. Synod wyraża nadzieję, że odciążeni od obowiązków duszpasterstwa parafialnego prefekci więcej czasu poświęcą pracy w katolickich organizacjach młodzieżowych i dziecięcych oraz pracy z grupami młodzieży istniejącymi w tym środowisku. Zawsze jednak winni pamiętać o tym, że oni sami i prowadzone przez nich zespoły duszpasterskie pozostają częścią wspólnoty parafialnej”³⁷.

Z kolei III Synod Łódzki zawiera zarządzenie, w myśl którego arcybiskup zleca prefektom przede wszystkim organizowanie duszpasterstwa

³⁴ Zob. M. Szkudło, dz. cyt., s. 242.

³⁵ Por. *Synod Białostocki*, st. 659, s. 161; por. M. Szkudło, dz. cyt., s. 242.

³⁶ Por. *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, s. 380-382.

³⁷ *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40-41.

młodzieży na terenie parafii³⁸, jak również organizację wakacyjnych wyjazdów duszpasterskich z młodzieżą³⁹.

Natomiast zgodnie ze *Statusem księdza prefekta – rezydenta w parafii* IV Synodu Warszawskiego prefekt w porozumieniu z księdzem proboszczem jest organizatorem rekolekcji szkolnych i zajęć duszpasterskich, pomaga w miarę możliwości w pracy duszpasterskiej w dni powszednie, niedziele i święta oraz w czasie wolnym od zajęć szkolnych poza należnym urlopem oddaje się pracy duszpasterskiej z młodzieżą⁴⁰.

Rozliczne obowiązki w parafii ma prefekt (katecheta stały) w normach Synodu Rzeszowskiego. Tak więc winien organizować rekolekcje, spowiedzi oraz nabożeństwa szkolne, angażować się w duszpasterstwo parafialne na innych zasadach niż wikariusze, prowadzić parafialną grupę młodzieżową (np.: KSM, LSO, Oaza, itd.), pomagać w spowiedziach pierwszopiątkowych, rekolekcyjnych lub okolicznościowych w parafii, mówić kazania niedzielne i świąteczne zgodnie z grafikiem oraz 2 niedziele w miesiącu pomagać w parafii⁴¹. Jest także zobligowany w czasie wakacji do wyjazdów formacyjnych z młodzieżą poza miesięcznym urlopem⁴².

Omwiane ustawodawstwo diecezjalne reguluje także problematykę relacji prefekta do proboszcza parafii, w której on pracuje⁴³. Według IV Synodu Archidiecezji Warszawskiej bezpośrednim przełożonym prefekta jest proboszcz parafii, na terenie której znajduje się szkoła, w której uczy prefekt⁴⁴. III Synod Archidiecezji Łódzkiej przypomina, że prefekt winien być jednocześnie wikariuszem i również z tego tytułu podlega proboszczowi⁴⁵,

³⁸ Por. *III Synod Łódzki*, art. 108, s. 42.

³⁹ Por. tamże, *Aneksy. Instrukcja o katechizacji*, p. 15, s. 115.

⁴⁰ Por. *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, nr 3, 5, 9, 12, s. 131-132.

⁴¹ Por. *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 6-7, s. 316.

⁴² Por. tamże, nr 11, s. 316.

⁴³ Jest rzeczą oczywistą, iż w parafii prefekt podlega kierownictwu proboszcza, jako „własnego pasterza zleconej sobie parafii” (kan. 519, 757, 776). Wszystkie więc obowiązki musi wykonywać pod władzą proboszcza i po konsultacji z nim (zob. kan. 548, 776). Por. G. Read, *The canon law letter and spirit a practical guide to the code of canon law. Prepared by the canon law society of Great Britain and Ireland in association with The Canadian Canon Law Society*, red. F. Morrissey, London 1999, s. 292.

⁴⁴ Zob. *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, p. 1, s. 131; por. *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40-41; por. kan. 776 KPK; por. H. Mussinghoff, H. Kahler, *Verkündigungsammt*, w: *Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. III, Essen 1988-2001, kan. 776, nr 1.

⁴⁵ Por. *III Synod Łódzki, Aneksy, Instrukcja o katechizacji*, p. 15, s. 114-115.

a Synod Rzeszowski przypomina, że katecheta stały jest współpracownikiem proboszcza⁴⁶.

Ustawodawcy uwypuklają także odniesienia prefekta do Wydziału Katechetycznego Kurii Biskupiej. Synod Diecezji Drohiczyńskiej ustala: „prefekt, który nie jest proboszczem ani wikariuszem, podlega Dyrektorowi Wydziału Nauki Katolickiej w Kurii Biskupiej (...)”⁴⁷, a statuty przemyskie polecają: „dziekan dostarcza do biskupa diecezjalnego i Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej roczną opinię o pracy katechety stałego”⁴⁸. Także Synod Rzeszowski przypomina, że „nad poprawnym spełnianiem obowiązków przez katechetów stałych czuwają wyznaczeni przez władzę diecezjalną «diecezjalni wizytatorzy katechezy»”⁴⁹ oraz „na zakończenie roku szkolnego składa w Wydziale katechetycznym sprawozdanie ze swej posługi katechetyczno-duszpasterskiej za konkretny rok szkolny”⁵⁰.

Cenne jest zwrócenie uwagi na formację stałą prefekta. Wczytując się w treść poszczególnych statutów synodalnych dostrzega się usilną troskę prawodawców o permanentną formację wspomnianych duchownych⁵¹.

Tak więc I Synod Białostocki zarządza: „wszyscy zatrudnieni w katechezie mają obowiązek prowadzenia permanentnej formacji osobistej”⁵², a prawodawca przemyski: „katecheta stały w myśl dokumentów Kościoła troszczy się o swą permanentną formację, biorąc udział w różnych formach doskonalenia zawodowego”⁵³. Podobnie postanawia III Synod Gdański: „wszyscy katecheci zobowiązani są do stałej formacji”⁵⁴. Zaś prawodawca łódzki kategorycznie przypomina: „każdy, kto prowadzi katechizację

⁴⁶ Por. *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 6, s. 316; por. *III Synod Łódzki*, art. 33, s. 29.

⁴⁷ *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40-41; por. *Synod Zamojsko-Lubaczowski*, st. 125, s. 100.

⁴⁸ *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 6, s. 382.

⁴⁹ *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 4, s. 315.

⁵⁰ Tamże, nr 5, s. 316.

⁵¹ Por. kan. 780; zob. A. Urru, *La funzione di insegnare della Chiesa. Nella legislazione attuale*, Roma 2001, s. 99-100; por. J. Syryjczyk, *Przepowiadanie Słowa Bożego i nauczanie katechetyczne według nowego prawa kościelnego*, w: *Duszpasterstwo według nowego KPK*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, s. 196; zob. M. Szkudło, dz. cyt., s. 243.

⁵² *Synod Białostocki*, st. 185, s. 62.

⁵³ *Synod Przemyski*, st. 210 § 2, s. 72, *Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, nr 12, s. 381; por. *Synod Drohiczyński*, st. 40, s. 51-52.

⁵⁴ *III Synod Gdański*, t. I, st. 556, s. 261; por. *III Synod Gnieźnieński, Statut Archidiecezjalnego Studium Pastoralnego dla Kapłanów, Załącznik 2*, nr 9, s. 259.

w szkole, zobowiązany jest do systematycznego samokształcenia oraz do udziału w formacji chrześcijańskiej i nauczycielskiej (świecki katecheta, siostra katechetka, ksiądz katecheta i ksiądz prefekt)⁵⁵. Wreszcie Synod Rzeszowski żąda, aby katecheci stali podnosili swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach katechetycznych i nauczycielskich⁵⁶ oraz podobnie jak wszyscy kapłani, brali udział w wyznaczonych przez władze diecezjalne spotkaniach kapłańskich, zebraniach dekanalnych i kongregacjach⁵⁷.

Wreszcie wskazuje się na obowiązek zamieszkania prefekta w określonym miejscu. Ma to być „miejsce określone przez biskupa diecezjalnego. Warunki zamieszkania w parafii uzgadnia z proboszczem i przedkłada do zatwierdzenia kurii”⁵⁸. „Prefekt szkoły ma obowiązek zamieszkania przy jednej z parafii”⁵⁹, ma „mieszkać na terenie parafii”⁶⁰, „mieszka na plebanii bądź w domu parafialnym”⁶¹. Prawodawca Kościoła rzeszowskiego przypomina, że katecheta stały mieszka przy parafii, ale jako „duszpasterz szkolny” angażuje się w duszpasterstwo parafialne na innych zasadach niż wikariusze⁶².

3. Prawa prefekta

Diecezjalne ustawodawstwo synodalne pozytywnie także prawa prefekta szkolnego. Prawem jest bowiem to, co komu przysługuje, czego można się domagać. Należy zauważyć, że najczęściej obowiązki są jednocześnie prawami i odwrotnie. Stąd wymienione wyżej obowiązki prefekta, są także w większości jego uprawnieniami.

Tak więc prefekt ma prawo do: katechizowania w szkole i prowadzenia tam duszpasterstwa⁶³, jak również ma prawo do włączania się w katechiza-

⁵⁵ III Synod Łódzki, *Instrukcja o katechizacji*, nr 12, s. 114.

⁵⁶ Por. Synod Rzeszowski, *Statut „katechety stałego”*, nr 5, s. 315; por. tamże, nr 7, s. 316.

⁵⁷ Por. tamże, *Statut „katechety stałego”*, nr 12, s. 316.

⁵⁸ Synod Przemyski, *Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 5, p. 1, s. 382.

⁵⁹ Synod Drohiczyński, st. 23, s. 40-41.

⁶⁰ Por. *Poznański Synod Archidiecezjalny 1992-1993. Dokumenty*, Poznań (b.r.w.), (dalej: *II Synod Poznański*), st. 14, s. 219.

⁶¹ IV Synod Warszawski, *Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, p. 4, s. 131.

⁶² Synod Rzeszowski, *Statut „katechety stałego”*, nr 7, s. 316.

⁶³ Zob. Synod Przemyski, *Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, s. 380-382; Synod Drohiczyński, st. 23, s. 40-41; III Synod Łódzki, art. 108,

cję i duszpasterstwo w parafii w granicach określonych przez prawo i po uzgodnieniu z proboszczem, od którego ma prawo otrzymać wszelką możliwą pomoc do wypełnienia swego urzędu⁶⁴.

Poza tym edycja synodalna przemyska zawiera postanowienia natury ogólnej: „szczegółowe zadania i uprawnienia katechety stałego określa odrębny regulamin, stanowiący Aneks nr 41”⁶⁵ oraz „prawa (...) katechety stałego wynikają z charakteru katechetycznej posługi, z dokumentów *Synodu Archidiecezji Przemyskiej, Karty Nauczyciela* oraz *Statutu Szkoły*”⁶⁶.

Wspomniany duszpasterz ma także prawo do formacji stałej⁶⁷, jak również do posiadania odpowiedniego mieszkania⁶⁸.

Ważnym uprawnieniem prefekta jest prawo do wynagrodzenia i utrzymania⁶⁹. I Synod Drohiczyński przypomina: „jeśli to możliwe, prefekt winien być zatrudniony na etacie szkolnym, w innym przypadku źródło i sposób utrzymania prefekta winna określić Rada ds. ekonomicznych”⁷⁰, a pra-

s. 42, tamże, *Aneksy, Instrukcja o katechizacji*, p. 15, s. 114-115; Por. *III Synod Gnieźnieński*, st. 116, s. 122; *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, nr 1-2, s. 131; *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 5, s. 315.

⁶⁴ Zob. *Synod Białostocki*, st. 659, s. 161; *Synod Przemyski, Aneks 41. Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, s. 380-382; *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40-41; *III Synod Łódzki*, art. 33, s. 29, art. 108, s. 42; tamże, *Aneksy, Instrukcja o katechizacji*, p. 15, s. 114-115; *IV Synod Warszawski, Aneks 10. Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, nr 1, 3, 5, 9, 12, s. 131-132; *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 6-8, 11, s. 316; *Synod Zamojsko-Lubaczowski*, st. 125, s. 100.

⁶⁵ *Synod Przemyski*, st. 210 § 3, s. 72; zob. *Aneks 41. Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, s. 380-382.

⁶⁶ Tamże, *Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, nr 1, s. 380.

⁶⁷ Zob. *Synod Białostocki*, st. 185, s. 62; *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 4, nr 12, s. 381; por. *Synod Drohiczyński*, st. 40, s. 51-52; *III Synod Gdański*, t. 1, st. 556, s. 261; por. *III Synod Gnieźnieński, Statut Archidiecezjalnego Studium Pastoralnego dla Kapłanów, Załącznik 2*, nr 9, s. 259; *III Synod Łódzki, Instrukcja o katechizacji*, nr 12, s. 114; *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 5, s. 315, nr 7 e i 12, s. 316; por. kan. 276 § 2, nr 4, 279; zob. C. Obasi, *The bishop: the moderator of the ministry of the divine Word the particular Church. Can. 756 § 2*, Roma 1995, s. 9-10.

⁶⁸ Zob. *Synod Przemyski, Aneks 41, Regulamin katechety stałego Archidiecezji Przemyskiej*, art. 5, p. 1, s. 382; *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40-41; *II Synod Poznański*, st. 14, s. 219; *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii*, p. 4, s. 131; *Synod Rzeszowski, Statut „katechety stałego”*, nr 7, s. 316; por. kan. 281 § 1, 533 § 1, 550 § 1-2.

⁶⁹ Por. kan. 281 § 1.

⁷⁰ *Synod Drohiczyński*, st. 23, s. 40.

wodawca zamojsko-lubaczowski: „wynagrodzenie księży uczących religii, prefektów i kapelanów etatowych, pozostaje w całości do ich dyspozycji”⁷¹. Podobnie prawodawca Kościoła Archidiecezji Warszawskiej: „pensja szkolna w całości należy do prefekta”⁷². Tenże dodaje także: „prefekt uczestniczy w stypendiach mszalnych na ogólnych zasadach”⁷³, jak również „proboszcz pokrywa z budżetu parafii wydatki związane z mieszkaniem, ogrzewaniem, ciepłą i zimną wodą (prefekta JA). W trudnej sytuacji materialnej parafii wydatki te będą pokryte z funduszy Archidiecezji”⁷⁴.

Wreszcie, jak każdy duchowny i pracownik, prefekt posiada prawo do urlopu wypoczynkowego⁷⁵. Według prezentowanych synodów „w czasie wolnym od zajęć szkolnych korzysta z miesięcznego przysługującego urlopu”⁷⁶, „każdy kapłan ma prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze miesiąca. Kapłanom pracującym w duszpasterstwie przysługuje wolny tydzień po zakończeniu kolędy. Księża katecheci mogą z tego prawa skorzystać w przerwie semestralnej”⁷⁷.

Zakończenie

Niewątpliwie instytucja prefekta szkolnego mająca w Polsce bogatą i piękną tradycję jest nadal aktualna. Obecna sytuacja katechezy w szkole domaga się ustanawiania kapłanów prefektów. Taką konkluzję można wyciągnąć z uważnej lektury tekstów synodalnych.

Potwierdzeniem tego są zapisy synodów diecezjalnych celebrowanych po przywróceniu nauki religii w polskiej szkole. Ustawodawcy diecezjalni widzą potrzebę prefektów w szkołach i w parafiach. A wszystko to w trosce o „katechizację ludu chrześcijańskiego, ażeby wiara wiernych przez przyjmowanie nauki i doświadczenie życia chrześcijańskiego stawała się żywa, wyraźna i czynna” (kan. 773).

⁷¹ *Synod Zamojsko-Lubaczowski, Dekret w sprawie uposażenia księży, cz. II, nr 8, s. 174.*

⁷² *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii, nr 7, s. 131.*

⁷³ Tamże, nr 6, s. 131.

⁷⁴ Tamże, nr 8, s. 131.

⁷⁵ Por. kan. 283, § 2.

⁷⁶ *IV Synod Warszawski, Aneks 10, Status księdza prefekta-rezydenta w parafii, nr 12, s. 132.*

⁷⁷ *III Synod Łódzki, art. 102, s. 42, Aneksy. Instrukcja o katechizacji, p. 15, s. 114-115.*

RIASSUNTO**L'istituzione dello scolastico prefetto nella diocesana legislazione sinodale in Polonia negli anni 1983-2005**

In l'articolo sottoposto ha divenuto a l'analisi della risoluzione dei diocesani sinodi che hanno preso posto in Polonia negli anni 1983-2005.

Si mostrò prima l'idea, l'abilità, assumere e licenziare del prefetto. Successivamente si presentò le sue mansioni, perché alla fine esprimere i suoi diritti.

La ricerca far passare conducono alla conclusione che istituzione dello scolastico prefetto avente in Polonia la ricca e bella tradizione è ancora attuale.